

3. Про внесення змін до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів України, щодо посилення відповідальності за посягання на честь, гідність та ділову репутацію людини: проект закону України № 11013 від 19.07.2012 р.: – Режим доступу: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511-44065
4. Украинские СМИ протестуют против закона о клевете : Украинская правда: Новости (25.09.2012) Политика. – Режим доступа: <http://www.pravda.com.ua/rus/news/2012/09/25/6973394/?attempt-1>

БАЛОБАНОВА Д. О.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук, доцент

ЗАКОНОДАВЧА ВОЛЯ ТА ЗАКОНОДАВЧА ТЕХНІКА У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Формулювання кримінально-правової норми є однією з завершальних стадій процесу криміналізації. Етап формулювання норми логічно впливає з етапу її обумовлювання, де виявляється потреба в кримінально-правовій забороні й, з урахуванням завдань і цілей кримінально-правової політики, визначається його змістовна сторона. Ефективність норми не в останню чергу залежить від чіткості і смисловості її мовного вираження. Звідси випливають щонайменше два висновки.

По-перше, саме кримінально-правова політика покликана забезпечувати єдність і наступність вимог до процесу криміналізації на його різних етапах. При цьому не можна відокремлювати питання про те, що виражає закон, від питання про те, як він це виражає. По-друге, на стадії формулювання кримінально-правової норми виключно важливого значення набуває проблема законодавчої техніки.

Досить значні зауваження про якість законів, необхідності послідовно, чітко і ясно передавати законодавчу думку можна зустріти вже в Платона, Сенеки, Цицерона. Пізніше про це писали Ф. Бекон, Ш.-Л. Монтеск'є, Марат. Однак піонером в галузі теорії законодавчої техніки — першим, хто здійснив її розробку в цілому, а не окремих аспектів, — по праву вважається Ієремія Бентам. Ним була написана праця під назвою «Номографія», в якій І. Бентам розглянув переважно питання, що стосуються зовнішнього оформлення нормативних актів (їхньої структури, мови й т. д.), а також класифікував «формальні» недоліки законодавства (двозначність, громіздкість, безладність і ін.) [1, с. 3–8].

Історія свідчить, що інтерес науки до питань законодавчої техніки пробуджується в період масштабного відновлення законодавства, однак

досягає свого піку, як не дивно, на початку після завершення правотворчих робіт. Як правильно помітив із цього приводу М. М. Гродзинський, у період кипучої роботи зі створення нового права вся увага зосереджується на його сутності, у зв'язку із чим вимоги законодавчої техніки відходять на другий план [2, с. 558]. І лише пізніше вчені починають палезішим чином займатися цими питаннями. Не стали винятком у цьому плані й законодавчо-технічні аспекти сучасного вітчизняного законодавства.

Досить часто функцію законодавчої техніки вбачають в оформленні законодавчої волі (волі держави). Коли мова заходить про мову закону, також підкреслюється, що вона повинна адекватно передати зміст правових норм або, що начебто те саме, адекватно відбити волю законодавця. Однак, варто з'ясувати, чи є тотожними поняття волі законодавця й правового змісту. У відповіді на це питання й знаходиться, як нам здається, розгадка сутності законодавчої техніки. Воля законодавця й зміст права — різні явища. Законодавча воля визначає сутність правового рішення, являє собою задум творця права, що він хоче втілити в змісті права. І втілення цього задуму також не позбавлено технічного субстрату, як і процес зовнішнього оформлення права. Законодавча воля повинна бути, зокрема, несуперечливо виражена не тільки у формі права, але й у його змісті (скажімо, у КК повинні бути внутрішньо погоджені санкції). Соціальна (у тому числі, кримінологічна) обгрунтованість санкцій — питання сутності справи, що не відноситься до законодавчої техніки. А от їхня системна побудова й узгодження між собою — це «справа техніки» (використовуються прийоми накладення санкцій основного й кваліфікованого складів, і т. п.). Іншими словами, при більш уважному розгляді механізму правоутворення в ньому проглядаються операції по формуванню законодавчої волі й операції по перекладу її в правовий зміст.

В результаті правовий зміст виступає формою законодавчої волі, а остачія, відповідно, змістом правового змісту. Виходить наступний логічний ланцюг: спочатку відбувається вироблення рішення по суті (формується законодавча воля); потім це рішення втілюється в праві. Сутнісні ж аспекти правотворчості, до яких законодавча техніка, дійсно, не має ніякого відношення, властиві процесу формування законодавчої волі. До сутнісних аспектів правотворчості відносяться, наприклад, рішення про криміналізацію й декриміналізацію діянь, пеналізацію й депеналізацію. Ефективність застосування правової норми, звичайно ж, залежить від законодавчої техніки, від того, наскільки мистецьки вироблений зміст і форма даної норми. Однак головним чином її ефективність визначається суттю, тобто сутністю правової норми, тим, наскільки відповідає реаліям законодавча воля. Кримінально-правові приписи, не обумовлені соціально, є «мертвонародженими». Отже, цілком мислиме створення досконалого з погляду законодавчої техніки

права, але не працюючого на практиці. Так, багато принісів КК 2001 р. можна нескінченно «підфікувати», підвищуючи рівень технічної досконалості їхнього змісту й форми, однак від цього ефективно працювати вони не почнуть. Рівною мірою мислиме створення технічно досконалого законодавства, але такого, що не відповідає поняттям про добро й справедливість, наприклад, що дозволяє вбивства й грабежі, работоргівлю. До цих — сутісних — аспектів законодавча техніка байдужа.

Сформувавши свою волю, законодавець за допомогою різних технічних засобів і прийомів намагаються адекватно відбити її в змісті. В результаті воля трансформується в ядро правового змісту, стає його сутністю. Отже, тільки поєднання адекватної законодавчої волі з технічно вивіреними нормами дає можливість побудувати дієвий нормативний акт.

Список використаних джерел

1. Люблинский П. И. Техника, толкование и казуистика уголовного закона / Под ред. В. А. Томсинова. М.: Зерцало, 2004. 248 с.
2. Гродзинский М. М. Законодательная техника и уголовный кодекс / М. М. Гродзинский // Вестник советской юстиции. № 19 (125). Харьков, 1928.

ГОРБАЧОВА І. М.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри кримінального права,
кандидат юридичних наук, доцент

ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ДОСВІД ОБМЕЖЕННЯ АБО ПОЗБАВЛЕННЯ ОСОБИ ПЕВНИХ ПРАВ В КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ

Більшість європейських країн передбачають застосування специфічних заходів, спрямованих на усунення передумов криміногенної ситуації, попередження вчинення особою нових суспільно небезпечних діянь, та спрямовані на усунення «небезпечного стану» особи, шляхом обмеження певних прав.

Обмеження права — це передбачене в законодавстві тимчасове скорочення або зменшення, як по суті, так і за часом, користування особою певним благом, що становлять предмет суб'єктивного права. В науковій літературі цілі правообмежень визначаються по-різному: це і стримування протизаконного діяння з метою захисту суспільних відносин (А. В. Малько) [1, с. 34]; і захист суспільства, прав і свобод (інтересів)